

Димка МИТЕВА

ПОВОД: 80 ГОДИНИ ОД РАЃАЊЕТО НА Д-Р
ВАНГЕЛИЈА ДЕСПОДОВА (2023 г.)

Едиција: Издавање на нашето ракописно наследство
(X–XVI век)

ВАНГЕЛИЈА ДЕСПОДОВА, ГРИГОРОВИЧЕВО
ЕВАНГЕЛИЕ БР. 9, БИТОЛА 1988 – СО ОСОБЕНОСТИ
НА МАКЕДОНСКА РЕДАКЦИЈА НА
СТАРОСЛОВЕНСКИОТ ЈАЗИК

Печатено под наслов: Со особености на македонска
редакција на старословенскиот јазик. Вангелија Десподова,
Григоровичевото евангелие бр. 9, Битола 1988)

Издавање на нашето ракописно наследство X–XVI век
„Просветен работник“, година XXXVI, број 696 од 15.
4. 1989, стр. 9.

Во едицијата Македонски средновековни ракописи
Институтот за истражување на старословенската култура
(Прилеп) го издаде во одлична опрема, македонскиот писмен
споменик од почетокот на XIV век, т.н. Григоровичево еван-
гелие бр. 9, претставено од познатиот научен работник во
областа на средновековната историја на македонскиот јазик
д-р Вангелија Десподова, научен советник на споменатиот
Институт.

За читателите на овие редови секако ќе биде интере-
сен називот на овој наш стар ракопис, од чиешто настанува-
ње нè делат речиси 700 години. Кој е Виктор Иванович Гри-
горович? – Тоа е многу познато име во историјата на славис-
тиката. Како млад научен работник во времето кога словен-
ските студии ги прават своите први поголеми чекори, тој
(Виктор Иванович Григорович) е испратен во петтата деце-

нија на минатиот век во „европска Турција“, т.е. на Балканот, кај нас во Македонија. Тогаш се запознава и со нашиот јазик, се сврзува со Димитрија Миладинов, го насрчува да работи врз пробудување на словенското чувство во Охридско. Знаеме што ќе стане потоа – каква дејност ќе развие Димитрија и брат му Константин.

Григорович во Македонија нашол голем број писмени споменици од стари времиња, некои од нив прибрал и ги однесол во Русија. Еден од нив е и споменикот што е сега пред нас, се разбира покрај други од неговата збирка. Наречен е Григоровичево евангелие бр. 9 (според нумерирањето на ракописите од неговата збирка на стари ракописи).

Рековме – тоа е ракопис пишуван во Охридско во почетокот на XIV век. Меѓутоа, за да се дојде до тој факт, била потребна голема работа. Евангелието, од кое се зачувале не најдобро, 58 листа, е пишувано на пергамент (38 листа) и на т.н. бомбицина (20 листа), значи на два вида материјал за пишување. Пергаментот е препарирана (јарешка, обично) кожа, обработена така да може да се пишува во неа, а бомбицина е вид стара хартија, специјално приготвувана во XII–XIII век. Ете според карактеристиките на бомбицината д-р Вангелија Десподова утврдила дека ракописот е настанат меѓу 1301 и 1307 година.

На цели 315 поголеми страници ни се претставени карактеристиките на споменикот. Извршена е анализа: 1. палеографска (опишани се нацртите на буквите), 2. графичка (опишана е употребата на оделни графички варијанти на буквите; така е установено дека ова евангелие го препишувале „четири раце“, т.е. четворица), 3. јазична анализа (во која се изнесени неговите особености на сите нивоа), 4. текстолошка (опишана е содржината и структурата на споменикот).

Важен е овој споменик особено затоа што ги одразува особеностите на македонската редакција на старословенскиот јазик, фиксиран во првите словенски преводи на Кирил и Методиј. Настанат е цели педесетина години пред да потпадне Охридско во состав на српската средновековна држава и

во него е одразена чисто македонска јазична редакција. Се разбира, спомениците од времето по тоа носат и поголеми траги на српската редакција на средновековните наши писмени споменици.

По својата содржина нашиов споменик е мошне сличен со знаменитото Мирославово евангелие. Д-р Десподова ги дава напоредно текстовите и на двата писмени споменици за да утврди ред мошне важни факти за науката. Нејзин заклучок е дека тие „не се препис еден од друг, ами обата имаат иста предлошка.“

Сакам, на крајот од оваа белешка, да потцртам дека во лицето на д-р Десподова нашата наука има мошне сигурен проучувач на историјата на македонскиот јазик во средновековието.

Институтот за старословенска култура во Прилеп има многу сторено за да се отпечати оваа книга во беспрекорен вид. По неа следува објавувањето на нова книга, под наслов Македонски средновековни ракописи, III. Сериозноста со која се подготвени првите две книги од оваа едиција ни даваат гаранција дека и другата ќе биде на висина на претходните.

насрчува *несвр.* поттикнува.

пергамент (значи) е препарирана (јарешка, обично) кожа, обработена така да може да се пишува во неа.

бомбицина е вид стара хартија, специјално приготвувана во XII–XIII век.

четири раце – четворица.

двата писмени споменици – а не: двата писмени споменика.

предлошка е текстот што послужил за препишување на ракописот. Или поинаку кажано: предлошка е лингвистички термин и значи ‚прва основа врз која пак е пишувано‘, *џлаџолска ѓредлошка; ѓурска ѓредлошка* итн.

Повод: 80 години од раѓањето на д-р Вангелија Десподова.